

Trivent Libri

© The Authors (2018)

Available online at <http://trivent-publishing.eu/>

Exilul în opera lui Jeffrey Eugenides: o metaforă a însingurării

Exile in the Works of Jeffrey Eugenides: a Metaphor for Solitude

Miruna Ciocoi-Pop

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu România

miruna.ciocoi-pop@ulbsibiu.ro

Abstract:

One of the most prominent contemporary authors, Jeffrey Eugenides, perfectly uncovers the essence of exile in his novels. The feeling of solitude and alienation are found in all of his major books. The author does not simply define exile; he redefines it and uses it as an instrument for contouring his main characters. Thus, Eugenides illustrated the idea of a continuous cultural recessivity which is specific to exile.

Key-words: exile; redefinition; identity; solitude; isolation.

Exilul în opera lui Jeffrey Eugenides: o metaforă a însingurării¹

Miruna Ciocoi-Pop

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Jeffrey Eugenides este un scriitor american de origine mixtă (greacă și irlandeză), născut în Detroit, Michigan, și care poate fi cu ușurință încadrat literaturii de exil, din perspectiva sentimentului de izolare și însingurare spirituală identificabil în toate romanele sale. Totodată, el ilustrează perfect ideea de continuitate a recesivității culturale specifice exilului. Într-un interviu, Eugenides mărturisea că s-a simțit întotdeauna fascinat de figura lui Stephen Dedalus din romanul lui Joyce *Portrait of the Artist as a Young Man*: "Am citit Portretul artistului ca om tânăr, și a avut un efect enorm asupra mea, din motive care acum mi se par amuzante. Sunt jumătate irlandez și jumătate grec – familia mamei mele se trage din Kentucky, sudiști, iar bunicii de partea tatălui erau imigranți din Asia Minor – și din acest motiv, m-am identificat cu Stephen Dedalus. Ca și mine, era un șoarece de bibliotecă, bun la școală și avea un nume absurd, ca din Grecia antică ... Îmi amintesc că m-am gândit atunci în sinea mea că a fi scriitor e cel mai bun lucru pe care cineva îl poate fi. Părea să promită o acuitate maximală a vieții. Mi

¹ Articolul este o prelucrare după capitolul "Exilul în opera lui Jeffrey Eugenides: o metaforă a însingurării" din teza de doctorat a autoarei. Vezi: Miruna Ciocoi-Pop, *Exil, identitate și imaginar în operele lui Petru Popescu și Jeffrey Eugenides*, teza doctorat (Sibiu: Universitatea Lucian Blaga, 2016).

se părea ceva sfânt, ceva aproape religios”². Pe lângă periplul său geografic, putem observa și o recurență literară a multiculturalismului: personajele romanelor sale sunt adesea imigranți sau inadaptați social, indivizi pierduți în spațiul anost al modernității, exilați spirituali.

Momentul istoric care coincide cu copilăria lui Eugenides a influențat, de asemenea, perspectiva sa de exilat. Născut în Detroit-ul anilor 60, scriitorul asista la declinul și moartea spirituală a orașului în urma protestelor de stradă din 1967. Sentimentul de instabilitate, de efemer, îl va urmări, așa cum el însuși admite, întreaga viață: “Când m-am născut, Detroit-ul era al patrulea cel mai mare oraș din țară. Populația era de mai mult de un million de oameni. Însă oamenii deja începuseră să plece, și în 1967, când au început protestele de stradă, pârâul s-a transformat în șuvoi. Întreaga mea copilărie a coincis cu decăderea Detroit-ului. Am crescut văzând cum case și clădiri se dărăpăneau și apoi dispăreau. A conferit percepției mele asupra lumii un puternic ton elegiac – o experiență directă a fragilității și efemerității lumii materiale”.³

Această efemeritate îl determină pe autor să se simtă captiv într-o bulă de săpun, într-o iluzie imaterială, undeva în afara timpului și spațiului. Chiar și corul narativ din *Sinuciderea fecioarelor* pare situat în afara spațiului și a timpului. Această izolare spațială și temporală este exilul în care poate fi încadrat Jeffrey Eugenides, un exil metaforic, spiritual. Atmosfera de ruină și decadență din *Sinuciderea fecioarelor* este strâns legată, psihologic și emoțional, de experiențele autorului din copilărie, cu sentimentul său că era un exilat, un condamnat care rămânea în urmă într-un oraș muribund, părăsit de tot restul lumii. Lipsa sentimentului de apartenență se observă și în romanul *Middlesex*, unde perspectiva narativă este simultan una feminină și masculină, prin prisma hermafroditismului naratorului

² J.Gibbons, “Jeffrey Eugenides, the Art of Fiction”, *The Paris Review* 199 (2011), <http://www.theparisreview.org/interviews/6117/the-art-of-fiction-no-215-jeffrey-eugenides>, trad. n. Miruna Ciocoi-Pop.

³ Ibidem.

Cal. "Cititorii mă întreabă adesea de ce am ales un narator cu dublă sexualitate", spune Eugenides într-un interviu. "Răspunsul meu este: în fapt, fiecare scriitor demn de acest apelativ ar trebui să scrie ca un narator de dublă sexualitate, să simtă și să fie capabil să transmită simultan atât idei și trăiri feminine, cât și masculine. Misiunea romancierului e să se identifice atât cu personaje masculine cât și feminine, deci într-un anume sens orice romancier ar trebui să posede imaginația unui hermafrodit"⁴.

Alt factor care duce la sentimentul de inapartenență și excludere este clasa socială, un subiect tratat indirect, dar cu multă finețe și acuratețe de Jeffrey Eugenides. Când Calliope din *Middlesex* este înscrisă la o școală privată, se simte de la bun început exclusă, marginalizată. În mod similar, în *The Marriage Plot*, Mitchell se simte exilat, stingher și alienat în timpul vizitei sale în casa familiei lui Madeleine, fiind expus unei lumi complet diferite de a sa, o lume "prezidată" de autoritarul tată, rector universitar și de fabuloasa sa soție. Eugenides pare adesea să scrie despre clasele sociale privilegiate din perspectiva unui extern, unui observator care nu va face parte niciodată din lumea celor pe care îi zugrăvește. Este și aceasta o formă de exil spiritual, sau chiar social, bazat și el pe elemente autobiografice. Detaliile biografice sunt importante pentru a clarifica din ce context provenea în momentul în care, în clasa a șaptea, a fost înscris la o școală privată. Acolo a intrat în contact pentru prima oară cu copii din familii instărite – era, la urma urmei, în Grosse Pointe. Acești copii păreau foarte siguri de propria valoare. În compania lor, a început să fie conștient că era ceea ce s-ar numi "prima generație la oraș". Familia sa nu avea aceeași mobilă ca și familiile acestor copii bogați. Nu avea aceleași tradiții, nu își petreceau verile în Vinalhaven și nu organizau petreceri simandicoase. Dintr-un anume motiv simțea că ceilalți trăiau viața așa cum trebuie, iar ei nu. Tânărul Jeffrey Eugenides începuse să fie conștient de părul lui creț și de nasul acvilin. Ca și grec, era

⁴ Ibidem.

considerat “etnic”, un termen care îi displace profund – cine nu e etnic la urma urmei? Avea doar paisprezece ani și devenise brusc conștient de conceptul de clasă. Copiii bogați din școală nu erau prea buni la învățătură. Asta era parte din superioritatea lor. Copiii “etnici” învățau bine. Așadar a dezvoltat atât un complex de superioritate cât și unul de inferioritate vizavi de acești copii bogați. “Nu mi-am dat seama că *The Marriage Plot* are ca temă centrală clasele sociale, dar probabil că așa e.”⁵

Exilul se materializează deci în romanele lui Eugenides în jurul a trei axe principale: exilul spiritual, cel social și cel pur biologic – autorul susținând în repetate rânduri că în viziunea sa, fiecare individ se deosebește radical de alți indivizi, formând astfel un micro-univers de sine stătător. Departe de a fi un clișeu ideatic, raționamentul lui Eugenides se referă la potențialul statut de exilat pe care fiecare dintre noi îl putem avea vizavi de un anume grup sau o anume stare de fapt. Mitchell și Callie sunt exilați social, despărțiți de cei din jurul lor pe considerente financiare și de clasă, iar cele cinci surori din *Sinuciderea fecioarelor* sunt exilate nu doar fizic, prin pedeapsa impusă de părinți de a nu părăsi casa, ci mai ales emoțional și spiritual. Protagoniștii romanelor lui Eugenides sunt întotdeauna izolați, însingurați, neînțeleși, incapabili de a se regăsi și a se integra în lumea din jur, în “normalitate”.

În *Sinuciderea fecioarelor*, romanul de debut al lui Eugenides, exilul apare de asemenea pe mai multe planuri. Putem observa în primul rând exilul spațial și temporal al corului narativ, format din câțiva bărbați care rememorează figurile fetelor iubite în manieră colectivă, de undeva dintr-o dimensiune care pare a se situa în afara granițelor lumii reale. Însingurarea lor este rezultatul neînțelegerii și neasimilării realității. Adulții de acum au rămas, de fapt, băieții de odinioară, suspendați în timp, prinși aidoma unor insecte într-o picătură de chihlimbar, pentru a-l parafraza pe autorul american Kurt Vonnegut. Neputând înțelege motivele care le-au determinat

⁵ Ibidem.

pe surori să își pună capăt zilelor, băieții revizitează trecutul în speranța de a-și reconstitui propria identitate și de a părăsi exilul mental și spiritual în care s-au aflat din ziua în care au aflat de moartea femeilor iubite. Încercările lor se dovedesc a fi în van, morțile rămân neelucidate și corul anonim rămâne suspendat în același exil al imaterialității și atemporalității. În al doilea rând, avem de-a face cu exilul fizic și emoțional al celor cinci fete. Victime ale unei familii abuzive psihic, ale unei mame dominatoare și obsedate religios, cele cinci surori trăiesc exilul pe toate planurile existenței lor. Ele rămân astfel un mister pentru toți cei care le-au cunoscut, iar această metamorfoză a lor în enigmă, în sfincși umani, le plasează de asemenea în exilul celor condamnați la a rămâne veșnic neînțeleși. Observăm și exilul întregii comunități din mica suburbie zugrăvită în roman: în spatele perdelelor și draperiilor grele se ascund vieți și destine pe care nimeni nu le bănuiește. Exilul este total și e resimțit de fiecare locuitor în parte. Ceea ce se desprinde cel mai pregnant din roman este un sfâșietor sentiment de singurătate.

Această sterilitate spirituală caracteristică prezentului condamnă toți indivizii la exil spiritual. Relațiile interumane s-au anulat, fiind înlocuite de o libertate iluzorie. Prins în propriul său vid existențial, adultul de azi nu mai poate face față lumii la nivel psihologic și se refugiază într-o spiritualitate exacerbată sau în extremism religios (Mitchell), cade pradă bolilor psihice (Leonard) sau se pierde în mrejele libertinismului sexual (Madeleine).

În concluzie, în cazul lui Eugenides, exilul nu ia forme atât de evidente ca și în cazul lui Petru Popescu. Exilul în romanele sale este mai degrabă de factură psihologică și socială și se manifestă ca o inadaptabilitate profundă la lipsa de valori a lumii moderne.

Bibliografie

- Eugenides, Jeffrey. *Intriga matrimonială*. Trad. Dana Crăciun, Bucuresti: Polirom, 2011.
- Eugenides, Jeffrey. *Sinuciderea fecioarelor*. Bucuresti: Polirom, 2014.
- Gibson, James. "The Art of Fiction". *The Paris Review*, no. 215.
<https://www.theparisreview.org/interviews/6117/jeffrey-eugenides-the-art-of-fiction-no-215-jeffrey-eugenides>.